

УДК 338.43(477)

Дзюбак К.М.

*здобувач кафедри економіки підприємства та землеустрою
Чорноморського державного університету імені Петра Могили***ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ФАЗИ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА****STATE REGULATION OF AGRICULTURAL PRODUCTION****АНОТАЦІЯ**

Статтю присвячено формуванню процесу інституціоналізації державного регулювання ефективності виробництва вітчизняними сільськогосподарськими підприємствами на конкурентних засадах. Розглянуто «важкі» статті витрат собівартості сільськогосподарської продукції. Досліджено причини відставання темпів сільськогосподарського виробництва України від європейських країн. Запропоновано нові підходи до побудови моделі економічного розвитку сільського господарства.

Ключові слова: сільськогосподарське виробництво, регулювання, витрати сільськогосподарського підприємства, зменшення собівартості, економічна модель, корпорація.

АННОТАЦИЯ

Статья посвящена формированию процесса институционализации государственного регулирования эффективности производства отечественными сельскохозяйственными предприятиями на конкурентной основе. Рассмотрены «тяжелые» статьи расходов себестоимости сельскохозяйственной продукции. Исследованы причины отставания темпов сельскохозяйственного производства Украины от европейских стран. Предложены новые подходы к построению модели экономического развития сельского хозяйства.

Ключевые слова: сельскохозяйственное производство, регулирование, расходы сельскохозяйственного предприятия, уменьшение себестоимости, экономическая модель, корпорация.

ANNOTATION

The article is devoted to the formation process of institutionalization of the state regulation of the production efficiency of domestic agricultural enterprises on a competitive basis. Heads of expenditure of agricultural production are reviewed. Causes of the gap of agricultural production rates between Ukraine and European countries are researched. New approaches to the formation of the economic development model of agriculture are suggested.

Keywords: agricultural production, regulation, cost of the agricultural enterprise, decrease of cost price, economic model, corporation.

Постановка проблеми. Сільське господарство України нині чи не єдина галузь економіки, яка, незважаючи на економічну кризу, залишається потенційно прибутковою та конкурентоспроможною. При здійсненні фінансово-господарської діяльності сільськогосподарських підприємств основними пріоритетами їх розвитку або для того, щоб «залишитися на плаву», як встановлено численними статистичними показниками та фаховими науковими дослідженнями, є експортні операції сільськогосподарської продукції, яка небезпідставно користується попитом на світовому ринку завдяки конкурентоспроможній складовій. Самі операції є процесом купівлі-продажу вже готової, виробленої сільськогосподарськими виробниками сільськогосподарської продукції. При цьому продавці-

посередники сільськогосподарської продукції, які придбали її безпосередньо у сільгоспвиробника, мають значні прибутки за рахунок різниці між покупною ціною та продажною ціною вже наступним контрагентам-покупцям.

За таких умов купівля-продаж сільськогосподарської продукції зацікавлює (зокрема прибутково) тільки для гравців торгового ринку, а виробники тієї ж самої сільськогосподарської продукції, особливо дрібні виробники, залишаються з меншим прибутком, а частіше взагалі зі збитками. Саме тому нині, як ніколи, вкрай необхідним є регулювання фази виробництва сільськогосподарської продукції сільськогосподарськими підприємствами на інвестиційно-інноваційній основі. Таке регулювання можливе тільки за безпосередньою участю держави шляхом виконання нею законодавчих та виконавчих функцій. Тут держава є найголовнішим регулятором суспільно-економічних відносин, концентратом функціонування всієї економічної системи країни, зокрема сільського господарства.

У зв'язку з цим виникає необхідність в дослідженні різних аспектів розвитку та підвищення ефективності фази виробництва, особливо в сільському господарстві, що є основною та першочерговою ланкою продовольчої безпеки країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми державного регулювання сільського господарства розглядалися в працях провідних вчених-економістів: Я. Жаліло [1], І. Іртищева [2], Л. Дейнеко [3], Н. Скопенко [4], Н. Потриваєва [5] та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Проте в контексті проблематики невдалий процес реформування аграрного сектору економіки України вимагає подальшого глибокого дослідження стану, проблем та перспективних напрямків державного регулювання фази сільськогосподарського виробництва.

Формулювання цілей статті. Метою статті є формування процесу інституціоналізації регулювання державою ефективності виробництва вітчизняними сільськогосподарськими підприємствами на конкурентних засадах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Будь-яка господарююча, економічна система

розпочинає своє існування з початком виробничого процесу, тобто процесу виробництва матеріальних благ – товарів, робіт, послуг. Він є першою сходинкою всього великого механізму національної економіки, здатної нарощувати свої потужності у результаті взаємодії процесів купівлі-продажу таких матеріальних благ з отриманням доходу, прибутку (тобто грошово-матеріальної бази) та подальшим розподіленням цієї грошово-матеріальної бази знов таки на виробництво, на сплату податків та обов'язкових платежів, решту – на власний розсуд. Інакше кажучи, цей процес має циклічний характер, починається він з виробництва, проходить низку етапів у колообігу та повертається знов до первинного етапу – етапу виробництва. Не можна не погодитись з ученим [6], що саме виробництво є базовою економічною категорією у моделі соціально-економічного розвитку.

Аналізуючи стан розвитку та конкурентоспроможності всієї країни та перспективні напрямки її глобалізаційно-цивілізаційного прогресу, виходять з рівня розвитку виробничої складової цієї країни, тобто від визначення місця та частки виробництва вітчизняного сільськогосподарського продукту у сукупній масі національного економічного розвитку. Як справедливо зауважує Н. Скопенко, пріоритетом у розвитку АПК є створення умов для нарощування обсягів виробництва сільськогосподарської продукції з метою повноцінного забезпечення населення продовольством, а промисловості – сільськогосподарською сировиною в обсягах, необхідних для стійкого економічного зростання та соціального розвитку країни [4, с. 27].

Цілком зрозуміло, що як для людини зокрема, так і для суспільства в цілому визначальними у реалізації їх потреб є товари та послуги, вироблені на вітчизняних та іноземних підприємствах. Із погляду макроекономічних показників країни вирішальним є саме розвиток вітчизняного виробництва, від якого

тягнеться пряmlinійна залежність до розвитку ринку купівлі-продажу та розподілення національного багатства між учасниками економічної системи. Тому що нічого не виробивши спочатку, не можна нічого продати в подальшому.

Враховуючи те, що сільське господарство виробляє продукти харчування для населення, сировину для переробної промисловості, забезпечує інші потреби суспільства, тобто є основою продовольчої безпеки країни, перед державою постає дуже важлива і вирішальна роль подолання негативних та невирішених наслідків проведення аграрної реформи в Україні, якою питанням виробництва сільськогосподарської продукції відведено досить незначне місце (табл. 1). Ми погоджуємося з думкою вченого, що першочерговим для держави має бути не тільки захист вітчизняного товаровиробника, але і вітчизняного споживача продовольчих товарів [3].

Аналіз основних показників економічної діяльності аграрного виробництва за 1990–2012 рр. свідчить, що за роки незалежності цей вид економічної діяльності не набув нових якісних стимулів для зростання. Виробництво валової продукції сільського господарства (порівняно із цінами 2005 р.) за 1990–2012 рр. знизилася на 45,5 млрд грн, з них рослинництва – на 7,9 млрд грн, тваринництва – на 37,4 млрд грн, або на 31,1%, 11,8% і 47,2% відповідно. Водночас, починаючи з 2000 р., подолали негативну тенденцію до постійного зниження виробництва валової продукції сільського господарства; приріст виробництва сільськогосподарської продукції у 2010 р. порівняно з 1999 р. становив 41,6%, зокрема рослинництва – 65,8%, тваринництва – 17,7% [1, с. 59].

Відомо, що сільськогосподарське виробництво – це вид діяльності суб'єктів господарювання з виробництва продукції, яка пов'язана з технологічно-біологічними процесами її вирощування для споживання в сирому і переробленому вигляді та для використання в нехарчових

Таблиця 1

Динаміка виробництва основних видів сільськогосподарської продукції в Україні, тис. тонн

Продукція	1990	1995	2000	2005	2010	2011	2012
Пшениця	30 373,7	16 273,3	10 197,0	18 699,2	16 851,3	22 323,6	15 762,6
Ячмінь	9 168,9	9 633,2	6 871,9	8 975,1	8 484,9	9 097,7	6 936,4
Кукурудза на зерно	4 736,8	3 391,8	3 848,1	7 166,6	11 953,0	22 837,8	20 961,3
Гречка	420,1	340,5	480,6	274,7	133,7	281,6	238,7
Картопля	16 732,4	14 729,4	19 838,1	19 462,4	18 704,8	24 247,7	23 250,02
Овочі	6 666,4	5 879,8	5 821,3	7 295,0	8 122,4	9 832,9	10 016,7
М'ясо (у забійній масі)	4 357,8	2 293,7	1 662,8	1 597,0	2 059,0	2 143,8	2 209,6
Яловичина та телятина	1 985,4	1 185,9	754,3	561,8	427,7	399,1	388,5
Свинина	1 576,3	806,9	675,9	493,7	631,2	704,4	700,8
М'ясо птиці	708,4	235,2	193,2	496,6	953,5	995,2	1 074,7
Молоко	24 508,3	17 274,3	1 2657,9	13 714,4	11 248,5	11 086,0	11 377,6
Яйця, млн шт.	16 286,7	9 403,5	8 808,6	13 045,9	17 052,3	18 689,8	19 110,5
Цукор	6 791,0	3 894,0	1 780,0	2 139,0	1 805,0	2 586,0	2 143,0
Олія соняшникова	1 070,0	696,0	973,0	1 381,0	2 990,0	3 177,0	3 799,0

Джерело: складено за даними джерела [7]

цілях. Ведення господарської діяльності здійснюється при одночасному поєднанні отримання максимального прибутку при мінімізації витрат на його отримання. Тому особливої уваги заслуговує детальне визначення витрат в сільському господарстві з метою їх мінімізації інституціональними шляхами, що забезпечить зменшення собівартості сільськогосподарської продукції.

Методичні основи класифікації витрат сільськогосподарських підприємств наведено у П(С)БО 16 «Витрати», а також у Методичних рекомендаціях з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств. Згідно з наведеними нормативними актами, відповідні види понесених витрат сільськогосподарських підприємств складають собівартість сільськогосподарської продукції, яка поділяється на собівартість реалізованої продукції та виробничу собівартість продукції. У свою чергу, собівартість реалізованої продукції складається з виробничої собівартості продукції, яка була реалізована протягом звітного періоду, розподі-

лених загальногосподарських та наднормативних виробничих витрат (табл. 2).

Залежно від особливостей участі у процесі виробництва витрати сільськогосподарського підприємства поділяються на основні та накладні. Основні витрати пов'язані з безпосереднім виконанням технологічних операцій з виробництва продукції, а накладні – з управління та обслуговування діяльності підрозділу, галузі чи господарства в цілому.

У плануванні та бухгалтерському обліку витрати на виробництво сільськогосподарської продукції групуються за статтями, основну характеристику яких наведено в таблиці 3.

Проведені узагальнення дозволяють зробити висновок, що сільськогосподарські підприємства незалежно від підгалузі, в якій вони функціонують, мають спільні витрати, які є обов'язковими та не залежать від суб'єктивної волі керівників таких підприємств. Такими спільними, загальними витратами є витрати на оплату праці; на паливо та мастильні матеріали; роботи та послуги сторонніх організацій; ремонт необорот-

Таблиця 2

Складові собівартості реалізованої сільськогосподарської продукції

Виробнича собівартість продукції	Розподілені загальногосподарські витрати	Наднормативні виробничі витрати
Прямі матеріальні витрати	Витрати на утримання основних засобів	Адміністративні витрати
Прямі витрати на оплату праці	Витрати на утримання складів для зберігання виробничих запасів	Витрати на збут
Інші прямі витрати	Витрати на пожежну охорону	Інші витрати операційної діяльності
Загально-виробничі витрати	Поточні витрати	Фінансові витрати
	Витрати на захоронення екологічно небезпечних відходів	Втрати від участі в капіталі
	Оплата послуг сторонніх організацій	Втрати від надзвичайних подій
	Інші види поточних витрат на збереження природи	Витрати внаслідок вилучення капіталу власниками

Джерело: складено за даними [9]

Таблиця 3

Узагальнений перелік статей витрат у сільському господарстві

Статті витрат	У рослинництві	У тваринництві	У допоміжних виробництвах	У підсобних промислових виробництвах
Оплата праці	+	+	+	+
Насіння на посадковий матеріал	+			
Паливо та мастильні матеріали	+	+	+	+
Добрива	+			
Засоби захисту рослин та тварин	+	+		
Корми		+	+	
Сировина та матеріали (без зворотних відходів)			+	+
Роботи та послуги	+	+	+	+
Ремонт необоротних активів	+	+	+	+
Утримання основних засобів	+	+	+	+
Загальногосподарські	+	+	+	+
Інші	+	+	+	+

Джерело: складено за даними джерела [9]

них активів; інші витрати на утримання основних засобів; загальновиробничі та інші витрати.

Для вдосконалення шляхів оптимізації витрачання коштів сільськогосподарськими підприємствами у процесі здійснення ними фінансово-господарської діяльності та детального дослідження кожної з наведених статей витрат необхідно визначити шляхи, які повинні застосувати інституції держави з метою зменшення собівартості сільськогосподарської продукції [8, с. 64].

Як встановлено у процесі дослідження (табл. 3), основну частку витрат у собівартості сільськогосподарської продукції займають витрати на заробітну плату як штатних працівників, так і залучених сторонніми організаціями, на утримання та експлуатацію сільгосптехніки, машин, обладнання, зокрема амортизації і паливно-мастильних матеріалів, на утримання приміщень, будівель, теплиць тощо, а також інші витрати, пов'язані з управлінням та обслуговуванням процесу виробництва.

Однак статистичні дані свідчать про те, що заробітна плата працівників, безпосередньо задіяних у сільському господарстві, одна з найнижчих в Україні та складає 8–12% в структурі собівартості сільськогосподарської продукції [9], сільськогосподарські підприємства використовують застаріле обладнання, машини, техніку, а капітальні ремонти або будівництво нових будівель, приміщень проводяться вкрай рідко, винятком є крупні агрокомпанії, які є конкурентоспроможними не тільки на вітчизняному ринку, а й на глобалізованому.

Цікаво, що саме ці статті витрат покладено в основу розрахунку рівня рентабельності сільськогосподарської діяльності сільськогосподарських підприємств [10] у складі виробничої собівартості та інших операційних і фінансових витрат, за якими знаходять значення повної собівартості сільськогосподарської продукції (робіт, послуг), зокрема за їх видами. У свою чергу, показники повної собівартості сільськогосподарської продукції та виробництва слугують плацдармом для визначення рівня рентабельності та рівня ефективності сільськогосподарського виробництва в цілому (табл. 4).

Таблиця 4
Рентабельність продукції
сільськогосподарського виробництва, %

Роки	Продукція сільського господарства		
	всього	зокрема продукція рослинництва	зокрема продукція тваринництва
1990	42,6	98,3	22,2
2007	15,6	32,7	-13,4
2008	13,4	19,6	0,1
2009	13,8	16,9	5,5
2010	21,1	26,7	7,8
2011	27,2	32,3	13,0

Джерело: складено за даними джерела [7]

Виходячи з мети цієї статті, механізм визначення рівня рентабельності сільськогосподарського виробництва і продукції заслуговує пильної уваги, оскільки на базі показників рівня рентабельності продукції встановлюються відповідні рівні закупівельних цін на сільськогосподарську продукцію, обсяги та напрями державної підтримки сільського господарства тощо, що має значення для визначення шляхів підвищення ефективності функціонування галузі в цілому.

Критичний огляд законодавчо-нормативної бази, чинної у нашій країні, дало підстави нам стверджувати, що нині в Україні державна підтримка сільськогосподарського виробництва залишається проголошеною тільки на папері, реальні шляхи підтримки вітчизняного товаровиробника не втілені у життя.

Навіть потужний Закон України «Про державну підтримку сільського господарства України» від 24.06.2004 р. № 1877-IV стосується регулювання та підтримки державою аграрного ринку через регулювання цін на сільгосппродукцію, тобто етапу купівлі-продажу такої продукції. У цьому законі чітко визначена державна підтримка виробників продукції тваринництва і тільки з тієї причиною, що зазначена підгалузь нині є збитковою.

Розділення підгалузей сільського господарства на прибуткові та збиткові є згубним для галузі в цілому, тому держава повинна відігравати центральну, вирішальну роль у стабілізації виробництва сільськогосподарської продукції за всіма її видами, при чому ефективним для українського агровиробника ми бачимо належне співвідношення і ринкового, і державного регулювання, які за нинішніх умов здатні посилити можливості одне одного та сприяти виведенню сільського господарства на справедливе гідне місце у глобальному масштабі.

Зазначимо, що основною причиною відставання темпів виробництва та розвитку сільського господарства від країн Європи є надмірна популістська політизація економічного регулювання, яка висловлює інтереси олігархічно налаштованої еліти суспільства. Ця еліта ставить перед собою за мету отримання в короткостроковій перспективі максимального прибутку від сільського господарства через купівлю-продаж сільськогосподарської продукції. Саме цим можна пояснити, чому договори оренди земель сільськогосподарського призначення представники олігархічного кола укладають на 3–5 років, а не на 49 років, як прийнято у цивілізованому світі.

На наше переконання, стрижнем проблеми невдач проведення аграрної та земельної реформи в країні є невірне визначення пріоритетів в економіці – процес трансформації економіки України почався зі сфери торгівлі, а треба було починати виключно зі сфери виробничої діяльності, виробництва сільськогосподарської продукції. Інакше кажучи, Україна відкрила

свої кордони та внутрішній ринок для іноземних виробників товарів та послуг, не підготувавши та не провівши перед цим власні інституціонально-регуляторні дії з налагодження механізму вітчизняного виробництва конкурентоспроможної сільгосппродукції.

Вищесказане зумовлюється відсутністю нині у нашій країні єдиної виваженої збалансованої моделі економічного розвитку сільського господарства, серцевиною якої повинно стати інноваційне виробництво сільгосппродукції на конкурентному рівні.

Саме завдяки існуванню цілісної державної економічної моделі стають можливими конкурентні переваги та організація ефективнішої роботи сільськогосподарських підприємств на етапі виробництва продукції і не тільки на вітчизняній території, а й на світовому ринку.

Як кожний суб'єкт господарювання планує, моделює свою діяльність, враховуючи наявні матеріально-технічні ресурси, стан розвитку аграрного ринку, недоліки та переваги зовнішнього середовища, потенційну кон'юнктуру, так само і держава, яка теж є суб'єктом господарювання, але вже на макроекономічному рівні, повинна планувати, прогнозувати, інакше кажучи моделювати, свою діяльність, зокрема в сільському господарстві, та не тільки свою, а й інших контрагентів, виконуючи функцію головного регулятора суспільно-економічних відносин.

Тільки завдяки моделюванню економічного розвитку сільського господарства та направлення її важелів на вітчизняне виробництво сільгосппродукції стане можливим гідне оцінювання та конкурентоспроможність родючості ґрунту, сприятливих кліматичних умов, високоосвіченого населення, що призведе до забезпечення тривалої конкурентоспроможності на світовій арені українських сільгоспвиробників та високого рівня життя населення України, зокрема у сільських територіях.

За нашим глибоким переконанням, для підвищення ефективності та конкурентоспроможності вітчизняного сільськогосподарського виробництва в межах моделі економічного розвитку сільського господарства необхідно розробити довгострокову державну цільову програму, яку уряд буде реалізовувати у певний період часу – ми пропонуємо не обмежуватися одним бюджетним роком, як це відбувається нині, а встановити більш доцільний строк її провадження – на 5–7 років.

Кожного нового бюджетного року така програма повинна корегуватися, а заходи на її втілення повинні бути відображені у державному бюджеті країни на поточний рік. Крім того, в реалізації цих програм особливе місце відводиться інституціям місцевого рівня (органам виконавчої влади та місцевого самоврядування), на яких покладається безпосередня функція регуляторів-реалізаторів моделі розвитку. Актуальність цього твердження зростає у

зв'язку з впровадженням парламентом реформи з децентралізації влади, більшої фінансової самостійності регіонів, адже передбачається у липні–жовтні 2015 р. області перейменувати в регіони, райони – в повіти.

Крім того, на практичну та реальну (а не просто задекларовану, адміністративну) реалізацію такої державної цільової програми повинне бути передбачено її щорічне фінансування. Таке фінансування необхідно передбачити не тільки у витратних статтях державного бюджету, а й у витратних статтях місцевих бюджетів, що й сприятиме зменшенню розгалуженості між окремими частинами, регіонами країни – Сходом та Заходом, Півднем та Північчю.

Унікальність зазначеної програми полягає в тому, що при практичній її реалізації на місцях, де стане можливим врахування специфічних умов розвитку сільськогосподарського виробництва (природнокліматичний чинник, стан земель, родючість ґрунту, рівень врожайності, наявність розвинутої інфраструктури тощо), охоплюючи мікроекономічну ланку економіки в короткостроковому періоді, кінцеву мету програми буде досягнуто вже в майбутній перспективі та на макроекономічному рівні, що дозволить Україні як країні в цілому та сільському господарству та як галузі економіки зокрема зайняти конкурентосприятливу позицію у рейтингах конкурентоспроможності глобального світу та стати впевненим учасником світового ринку.

Отже, ми вважаємо, що ключовими позиціями цінної державної цільової програми повинні бути реальні конкретні кроки держави, а саме:

1. Розроблення програми дій зі зменшення собівартості сільськогосподарської продукції, яка повинна врахувати «важкі» статті виробничих витрат (заробітна плата, утримання та експлуатація сільгосптехніки, машин, обладнання, утримання приміщень, будівель, теплиць тощо, а також інші витрати, пов'язані з управлінням та обслуговуванням процесу виробництва), але не шляхом їх автоматичного скорочення, а наданням державних гарантій і заохочень на заміну трудомісткості робочої сили та ручної праці на оновлення та/або реструктуризацію технічного парку (машин, обладнання, устаткування тощо), прискорення амортизації інноваційних технологій, впровадження економічних технологій виробництва (ресурсоекономічних, ресурсозберігаючих технологій).

2. На законодавчому рівні встановити доцільність застосування сільгоспвиробниками замкнутого технологічного циклу виробництва, в якому чітко визначити, що витрати за статтею обліку «Непродуктивні витрати» впливають на собівартість сільгосппродукції, та яких бракує у виробництві (вироби, напівфабрикати, деталі, вузли та роботи, які не відповідають встановленим стандартам чи технічним умовам і не можуть бути використані за своїм прямим при-

значенням чи можуть бути використані лише після виправлення) та відходи від виробництва раціонально переробляти та знов залучати у виробничий процес.

3. Державна підтримка сільськогосподарських підприємств, діяльність яких спрямована на переробку сільгосппродукції, з метою покриття внутрішнього ринку та задоволення першочергових потреб населення країни у продуктах харчування. Тим самим держава регулює і гарантує продовольчу безпеку країни та виводить вітчизняних суб'єктів сільського господарювання на конкурентний рівень світового ринку із набранням обертів експортних операцій не за рахунок експорту сировинної бази, що, як свідчить практика, перетворило нашу країну в сировиннозалежний придаток, а за рахунок експорту готової сільгосппродукції та товарів вітчизняних виробників.

4. Недопущення «стометрового» ланцюга покущів-продавців і якості посередників на аграрному ринку з купівлі-продажу сільськогосподарської продукції вітчизняних виробників, чим держава сприятиме дотриманню головного принципу ефективного розміщення продуктивних сил країни – це скорочення шляхів між виробником та покупцем, між виробництвом та сировинною базою.

5. Здійснити законодавче закріплення заміни методики вимірювання витрат та визначення собівартості не шляхом збільшення їх розміру, а приведення їх відповідно до потреб виробництва. Тобто головне, щоб виробник за рахунок собівартості міг сповна відшкодувати кошти, витрачені на виробництво, а зросте при цьому собівартість чи ні – це вже залежатиме від результатів його господарювання та умов, які забезпечить держава: встановити розмір оплати праці робочих, задіяних у сільськогосподарському виробництві, не нижче від законодавчо встановленого рівня, розраховувати амортизацію застарілого обладнання, техніки від вартості нової сучасної техніки, а обсяг внесення добрив – відповідно до винесених поживних речовин.

Висновки. Досліджуючи вкрай важливе для України питання інституціональних шляхів підвищення ефективності вітчизняного сільськогосподарського виробництва на конкурентних засадах, можна зробити висновок, що запропоновані реальні кроки держави у поєднанні з провадженням моделі економічного розвитку сільського господарства втіляться у життя, якщо вони набудуть форми єдиної системи формування та розвитку корпоративності економічних відносин.

Досвід передових країн світу свідчить про неминучу важливість та поширення корпоративної форми господарювання, яка забезпечує в межах однієї складної структури (корпорації) проходження усіх етапів «життя товару» – від виробництва до контролю за його надходженням до кінцевого споживача. Такий вид орга-

нізації суспільно-економічних відносин нині набуває збільшеного сенсу з огляду на те, що сучасні конституційні реформи, які впроваджує чинний парламент, направлені на децентралізацію влади, а отже, на посилення регіонів, які, на нашу думку, є локомотивом економічних перетворень та зрушень всієї країни.

Корпоративну форму господарювання раціонально прилаштувати до особливостей розвитку кожної місцевості, регіону. За організаційно-управлінським видом така форма господарювання може мати ознаки колективного господарства (за методом побудови роботи колгоспів радянських часів), укрупнених фермерських господарств або, що більш важливо, мати ознаки державоподібних утворень, інакше кажучи зменшеної копії держави.

Враховуючи, що такий підхід у створенні чинників конкурентоспроможності сільського господарства, зокрема виробництва сільськогосподарської продукції вітчизняними сільськогосподарськими підприємствами, є інноваційним, тому вважаємо його перспективним для подальших наукових досліджень та законодавчих обґрунтувань.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Розвиток аграрного виробництва як передумова забезпечення продовольчої безпеки України : аналіт. доп. / за заг. ред. Я.А. Жаліла. – К. : НІСД, 2011. – 104 с.
2. Іртищева І. Державне регулювання інституціональних змін в агропродовольчій сфері України : моногр. / І. Іртищева, А. Обозна. – Миколаїв : НУК ім. адмірала Макарова, 2014. – 164 с.
3. Дейнеко Л.В. Державне регулювання виробництва та споживання продовольчих товарів в умовах глобалізації / Л.В. Дейнеко, П.М. Купчак // Регуляторні механізми у сфері виробництва та споживання продовольчих товарів в умовах інтеграційних процесів : матеріали Міжнародної наук.-практ. конф., (25 черв. 2010 р.) / відп. ред. Л.В. Дейнеко. – Миколаїв : Миколаївська філія Європейського університету, 2010. – 164 с.
4. Скопенко Н.С. Роль та місце агропромислової інтеграції у сфері виробництва продовольчих товарів / Н.С. Скопенко // Регуляторні механізми у сфері виробництва та споживання продовольчих товарів в умовах інтеграційних процесів : матеріали Міжнародної наук.-практ. конф., (25 черв. 2010 р.) / відп. ред. Л.В. Дейнеко. – Миколаїв : Миколаївська філія Європейського університету, 2010. – 164 с.
5. Потриваєва Н.В. Стратегічні пріоритети розвитку агропродовольчого під комплексу України в умовах світової глобалізації : моногр. / Н.В. Потриваєва. – Миколаїв : МДАУ, 2012. – 312 с.
6. Новак А.Я. Як підняти українську економіку : моногр. / А.Я. Новак. – 5-те вид., доп. – К. : ТОВ «Інпрес», 2015. – 432 с.
7. Статистичний щорічник України за 2012 рік / Державний комітет статистики України ; за ред. О.Г. Осаулєнка. – К. : ТОВ «Август Трейд», 2012. – 560 с.
8. Євчук Л.А. Роль держави у підвищенні конкурентоспроможності аграрних підприємств / Л.А. Євчук // Роль держави у відродженні економічних інтересів сільськогосподарських товаровиробників у розвитку аграрного виробництва в умовах вступу України до СОТ : матеріали перших річних

- зборів Всеукраїнського конгресу вчених економістів-аграрників Південного регіону України, (7–10 жовт. 2007 р.) – Миколаїв : МДАУ, 2007. – 77 с.
9. Зинов'єв Ф.В. Подолання перешкод на шляху стабілізації аграрного сектора України / Ф.В. Зинов'єв // Роль держави у відродженні економічних інтересів сільськогосподарських товаровиробників у розвитку аграрного виробництва в умовах вступу України до СОТ : матеріали перших річних зборів Всеукраїнського конгресу вчених економістів-аграрників Південного регіону України, (7–10 жовт. 2007 р.) – Миколаїв : МДАУ, 2007. – 77 с.
10. Методика розрахунку рівня рентабельності сільськогосподарської діяльності сільськогосподарських підприємств, затверджена Наказом Держкомстату України від 14.02.2011 р. № 33 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ukrstat.org/uk/metod_polog/metod_doc/2011/33/33.htm.